

Varför firas sverigefinnarnas dag till minnet av Carl Axel Gottlund?

Erkki Vuonokari

Det officiella beslutet om sverigefinnarnas dag togs på Sverigefinländarnas delegations årsmöte år 2011. Delegationen beslutade att fira sverigefinnarnas dag till minnet av Carl Axel Gottlund – på hans födelsedag. Denna dag finns idag även i den svenska almanackan.

Gottlund föddes den 24 februari 1796 i Strömfors, Ruotsinpyhtää, i Östra Nyland. Gottlund hörde till den första akademiska generationen i sitt släktled. Han var en mycket utåtriktad och energisk människa som redan i unga år gjorde enorma insatser för det finska språket och kämpade för skogsfinnarna, som bodde i Sverige och Norge.

I början firades sverigefinnarnas dag mest i Stockholm på Finlandsinstitutet. Idag firar man Sverigefinnarnas dag i många städer runt om i Sverige och kunskapen om sverigefinnarna ökar rejält tack vare detta firande. Det finns ett stort behov av att synliggöra sverigefinnarna som efter 1945 har varit en tämligen osynlig grupp.

Första gången som man firade Sverigefinnarnas dag firades det även till minnet av Gottlunds berömda cirkushund Saukko. Första festen gästades nämligen av cirkusartister från Cirkus Cirkör. Gottlund var ju en humoristisk person som ville underhålla folket på alla möjliga sätt.

Numera finns det mycket mångsidigare kunskaper om Gottlund, som under sin egen tid och även efteråt misstänkliggjordes i synnerhet av polismyndigheter, makthavare och hans konkurrenter. Många tvivlade på att han skulle kunna skriva och ge ut böcker på finska – man trodde att ingen skulle läsa de då de inte var skrivna på svenska. Många inom makteliten och bland de intellektuella kunde inte finska ens i Finland.

Här i Sverige beslutade man senare att förutom Sverigefinnarnas dag behövde man även en egen flagga. Den som tecknade flaggan var *Andreas Ali Hietala Jonasson*, andra generationens sverigefinne. Andreas berättade nyligen om Gottlunds gärningar i Sveriges Radio Sisuradio. Det visar att Gottlund inspirerar även sverigefinnar från de nya generationerna. Numera har man också börjat tala mycket om finska språkets revitalisering.

Bakom beslutet att fira sverigefinnarnas dag på Gottlunds födelsedag finns flera relevanta orsaker:

Skogsfinnarnas historia har alltid inspirerat både sverigefinnar och rikssvenskar med finska rötter via skogsfinnar. Gottlund var en av de första som lyfte fram dessa människor som man i början av 1800-talet hade glömt bort både i Sverige och i Finland.

I synnerhet har Gottlunds reseberättelser varit sådana som har levandegjort 1800-talets historia. Den berömda finska skådespelaren Lasse Pöysti läste Gottlunds reseberättelser på finska i Sveriges Radio redan tidigt.

1990-talet verkar ha varit betydelsefullt. Detta är årtiondet då man började tala mer och mer om finnarnas historia i Sverige och skogsfinnarnas historia upplever en renässans i Sverige och Norge.

Men helhetsbilden om Gottlunds liv och verksamhet fattades fortfarande. Vem hade han egentligen varit? Vad gjorde han efter sina ungdomsår som han tillbringade i början av 1800-talet i Uppsala, Stockholm och skogsfinnarnas områden?

Detta var bakgrunden till att Sverigefinska Publicistföreningen bestämde sig för att anordna ett Gottlund-seminarium år 1996 i Stockholm och tio år därefter, 2006, ett andra seminarium i Eskilstuna.

Journalisten Juhamatti Pelkonen var i detta sammanhang en viktig samordnare och inspiratör även för några av oss som i dag deltar på detta seminarium.

På första Gottlund-seminariet deltog 100 personer. Seminariet var på finska och hade titeln: Gottlund 200 vuotta- ruostinsuomalainen kapinallinen ja miekkamies (meijän Snellmanni ja Bellmanni) (På svenska: Gottlund 200 år – en sverigefinsk upprorsman och svärdman (vår Snellman och Bellman)).

Efter seminarierna blev bilden av Gottlund mångsidigare. Det visade sig att Gottlund inte bara var samordnare, skogsfinnarnas apostel och etnolog, utan även publicist och författare, som hade publicerat betydelsefulla texter, tidningar och böcker på två språk.

I Stockholm publicerade han en mycket viktig bok *Otava* - två volymer som utkom mellan åren 1828 och 1832. Böckerna har publicerats på internet av Finska Litteratursällskapet.

Otava och Gottlunds andra böcker var före sin tid och hade en enormt stor betydelse för finska språkets utveckling.

Aldrig tidigare hade man publicerat ett större urval av icke-religiösa artiklar på finska språket. Gottlund uppfann även många ord som senare accepterades till finskan, så som kirjasto (bibliotek) och toimittaja (journalist).

I förordet till *Otava* skrev Gottlund:

" Näinä aikoina on Suomessa yksi merkillinen muutos tapahtunut mielellisessä tarkoituksessa. Suomen kieli, jota ennen pidettiin halpana ja jaloipoljettavana, kahotaan jo monelta paremmalla arvolla ja pietään (niin kuin sen pitäis)meijän äitinkieleksemme..."

" I dessa tider har det i Finland i folks medvetande skett en märklig förändring. Det finska språket som förut missaktades och trampades ned på, ses nu av många med högre värde och anses vara (så som det borde) vårt modersmål"

Dessa innerliga ord är fortfarande angelägna och berör oss än idag, i synnerhet idag när vi firar Sverigefinnarnas dag till minnet av Carl Axel Gottlund.

Tal på Finnsams vinterkonferens i Västerås den 24-26 februari 2017.

Erkki Vuonokari

Arkivchef för Sverigefinländarnas arkiv

www.arkisto.org